

ODPOWIEDZIALNA MODA

Eileen Fisher, amerykańska projektantka mody, stwierdziła, że przemysł odzieżowy w rankingu branż, które najbardziej zanieczyszczają środowisko, zajmuje drugie miejsce po przemyśle naftowym. Wodochłonna uprawa bawełny, szkodliwe dla środowiska wytwarzanie tekstyliów, garbowanie skór z udziałem chemikaliów, niebezpieczne warunki pracy w krajach azjatyckich, a przede wszystkim nadprodukcja i nadmierna konsumpcja tzw. „szybkiej mody” skłaniają, by zastanowić się, jaki związek ma zawartość naszej szafy z kondycją Ziemi.

JAK DUŻY JEST NASZ APETYT NA ODZIEŻ?

- Pierwotnie wytwarzanie odzieży było czasochłonnym i kosztownym rzemiosłem. Ubrania nie były tanie, przez co musiały służyć dużo dłużej niż obecnie. Wszystko zmieniło się dzięki rewolucji przemysłowej. Wynalezienie maszyny parowej, powszechna elektryfikacja i usprawnienie procesów produkcyjnych przyczyniło się do łatwiejszego, szybszego i tańszego szycia ubrań. Dziś „konsumujemy” modę na olbrzymią skalę, dużo i szybko kupujemy, by dużo i szybko wyrzucić – stąd też bierze korzenie określenie tego zjawiska mianem „szybkiej mody” (ang. fast fashion).

Fast fashion

tzw. „szybka moda” to model biznesowy, polegający na kopiowaniu trendów z wybiegów i masowej produkcji odzieży po minimalnych kosztach.

Alternatywą dla szybkiej mody jest trend „slow fashion”, czyli odpowiedzialne podejście do mody, cechujące się rozważnymi zakupami produktów wytworzonych z dbałością o środowisko i pracownika.

Na przestrzeni zaledwie 15 lat (2000-2015) ilość produkowanej odzieży podwoiła się¹, a o 60% wzrosła liczba kupowanych przez nas ubrań². Aktualnie **na całym świecie każdego roku produkowanych jest aż 80 miliardów sztuk odzieży**³. Im więcej jej wytwarzamy i kupujemy, tym rzadziej mamy okazję ją włożyć. W porównaniu z rokiem 2000, nasze ubrania są użytkowane aż o 36% mniej intensywnie⁴, co oznacza, że często wyrzucamy te, które jeszcze nadają się do noszenia (a robimy to, by zrobić miejsce na nowe).

Nasze szafy mają przecież ograniczoną pojemność, więc nadkonsumpcja taniej odzieży prowadzi do jej szybkiego wyrzucania. W samej tylko Unii Europejskiej na składowiska odpadów trafia aż 5,8 miliona ton tekstyliów rocznie⁵. Tymczasem recykling odzieży w sposób, który skutkuje wytworzeniem ubrania o podobnej jakości, obejmuje mniej niż 1% produkowanej odzieży⁶.

JAK PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY WPŁYWA NA ŚRODOWISKO?

→ Nie bez przyczyny zaliczany jest on do czołówki najbardziej szkodliwych branż. Począwszy od uprawy roślin, przez procesy produkcyjne i farbowanie, po transport i utylizację, przemysł odzieżowy wywiera ogromny wpływ na klimat, zanieczyszczenie wód i eksploatację zasobów naturalnych.

¹ „A New Textiles Economy: Redesigning fashion's future” Ellen MacArthur Foundation 2017

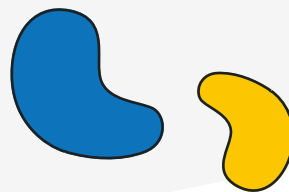
² www.unece.org/info/media/presscurrent-press-h/forestry-and-timber/2018/un-alliance-aims-to-put-fashion-on-path-to-sustainability/doc.html

³ [b.a.], Environmental impact, <https://truecostmovie.com/learn-more/environmental-impact/> (dostęp: 7.01.2021 r.).

⁴ Ellen MacArthur Foundation, A New Textiles Economy: Redesigning fashion's future, 2017.

⁵ H. Gould, Upcycling: turning unwanted materials into desirable fashion - live chat, <https://www.theguardian.com/sustainable-business/sustainable-fashion-blog/upcycling-materials-fashion-live-chat> (dostęp: 7.01.2021 r.).

⁶ Ellen MacArthur Foundation, op. cit.

- Branża „fashion” odpowiada za 1/5 przemysłowych zanieczyszczeń wód na świecie⁷. W procesie produkcyjnym używanych jest aż 15 tys. różnych substancji chemicznych⁸.
- Przemysł odzieżowy odpowiada aktualnie za 10% globalnej emisji gazów cieplarnianych⁹, lecz (przy zachowaniu obecnego trendu) do 2050 roku może sięgnąć nawet 26%¹⁰.
- Przemysł tekstylny emituje 1,2 mld ton CO₂ rocznie¹¹.
- Zapotrzebowanie branży na ropę naftową wynosi obecnie ok. 98 mln ton rocznie. Do 2050 roku ta liczba może się potroić¹².
- Przemysł odzieżowy zużywa 79 bln litrów wody rocznie¹³.
- Każdego roku pranie tekstyliów uwalnia do środowiska pół miliona ton mikrocząstek plastiku¹⁴.
- Bawełna odpowiada na ok. 50% światowego zapotrzebowania na tekstylia, a jej produkcja wymaga aż 29 tys. litrów wody na kilogram¹⁵.
- Ilość odpadów tekstylnych wynosi 92 mln ton każdego roku, z czego większość jest składowana na wysypiskach lub utylizowana w spalarniach¹⁶.
- Wyprodukowanie jednego T-shirtu wiąże się z emisją 2,6 kg dwutlenku węgla¹⁷.

Krótką (ale smutną) historia Jeziora Aralskiego

Jeszcze w połowie XX wieku Jezioro Aralskie było czwartym największym pod względem powierzchni jeziorem na świecie. Dzisiaj praktycznie przestaje istnieć. Cóż takiego się stało? Na początku ubiegłego stulecia władze sowieckie podjęły decyzję, że na półpustynnych terenach Kazachstanu i Uzbekistanu powstaną olbrzymie plantacje bawełny, które miały zapewnić wielki sukces ekonomiczny tych państw. Do nawadniania niezwykle wodochłonnej uprawy zaczęto wykorzystywać wody dwóch głównych rzek, zasilających Jezioro Aralskie: Syr-darii i Amu-darii. Na katastrofalne efekty nie trzeba było

długo czekać. Akwen gwałtownie zaczął się zmniejszać, miasta utraciły dostęp do linii brzegowej, a w wodach jeziora wzrosło zasolenie i koncentracja zanieczyszczeń. Upadł przemysł rybacki, pogorszyła się produktywność w rolnictwie, zniszczeniu uległy ekosystemy, a okoliczna ludność coraz częściej zaczęła zapadać na ciężkie choroby. Sytuacja Jeziora Aralskiego zaliczana jest do największych katastrof ekologicznych spowodowanych przez człowieka, a Uzbekistan pozostaje 6. największym producentem bawełny na świecie¹⁸.

⁷ <https://www.nrdc.org/issues/encourage-textile-manufacturers-reduce-pollution>

⁸ Ellen MacArthur Foundation, op. cit.

⁹ UNECE, UN Alliance aims to put fashion on path to sustainability, <https://www.unece.org/info/media/presscurrent-press-h/forestry-and-timber/2018/un-alliance-aims-to-put-fashion-on-path-to-sustainability/doc.html> (dostęp: 7.01.2021 r.).

¹⁰ Ellen MacArthur Foundation, op. cit.

¹¹ Accenture, Czy ekologia jest w modzie? Raport o odpowiedzialnej konsumpcji i zrównoważonej modzie w Polsce, 2020.

¹² Ellen MacArthur Foundation, op. cit.

¹³ K. Niinimäki i inn., The environmental price of fast fashion, Nature Reviews Earth & Environment 2020.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ [b.a.], Bawełna konwencjonalna, https://www.ekonsument.pl/s128_bawelna_konwencjonalna.html (dostęp: 7.01.2021 r.).

¹⁶ K. Niinimäki i inn., op. cit.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ M. Shahbandeh, Leading cotton producing countries worldwide in 2019/2020, <https://www.statista.com/statistics/263055/cotton-production-worldwide-by-top-countries/> (dostęp: 7.01.2021 r.).

Mikroplastik z naszych ubrań

Pranie tekstyliów wykonanych z tkanin sztucznych, takich jak poliester czy nylon, powoduje uwalnianie do wody mikrowłókien. Tak małych, że z łatwością prześlizgują się przez oczyszczalnie ścieków, trafiając do rzek, jezior, mórz i oceanów. Szacuje się, że aż 35% pierwotnego mikroplastiku trafiającego do oceanów pochodzi z prania ubrań z tkanin sztucznych¹⁹. Każdego roku do oceanów trafia pół miliona ton plastikowych mikrowłókien – to równowartość 50 miliardów plastikowych butelek.

KTO USZYŁ MOJE UBRANIA?

→ Przemysł mody jest jednym z największych pracodawców na świecie, korzystając z pracy od 60 do 75 milionów ludzi²⁰. Globalne korporacje, sprzedające tanią odzież, lokują produkcję swoich ubrań w krajach azjatyckich – takich jak Kambodża, Bangladesz czy Tajlandia – korzystając z niższych kosztów produkcji, za którymi stoją fatalne warunki pracy, łamanie praw człowieka, niewolnictwo i nisko opłacani zatrudnieni, w tym dzieci. Pracę nieletnich wykorzystuje się także na plantacjach bawełny, gdzie wysokie zużycie pestycydów wywiera szkodliwy wpływ na ich zdrowie.

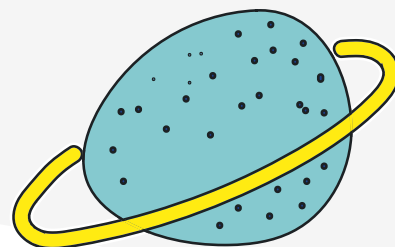
Co wydarzyło się w Rana Plaza?

24 kwietnia 2013 roku w Dhace, stolicy Bangladeszu, doszło do dramatycznej w skutkach katastrofy budowlanej. W wyniku zawalenia się fabryki odzieżowej Rana Plaza śmierć poniosły 1134 osoby, a ok. 2500 zostało rannych. W przededniu tragedii zaobserwowano pęknięcia w konstrukcji budynku, lecz mimo zagrożenia zawaleniem właściciele fabryki, w obawie przed utratą dochodów, nakazali szwaczkom powrót do pracy następnego dnia. Tragedia w Rana Plaza zwróciła oczy całego świata na fatalne warunki zatrudnienia w przemyśle odzieżowym, jednak (jak wskazują badania), Polacy wciąż nie zdają sobie sprawy, jak bardzo jest on szkodliwy²¹.

¹⁹ International Union for Conservation of Nature, Primary Microplastics in the Oceans: a Global Evaluation of Sources, 2017.

²⁰ Zob. <https://cleanclothes.org/> (dostęp: 7.01.2021 r.).

²¹ Accenture, op. cit.

10 SPOSOBÓW

NA ODPOWIEDZIALNĄ MODĘ

-
- 1. Czytaj metki** – zwracaj uwagę na kraj produkcji i rodzaj materiału. Z metki dowiesz się także, jak prawidłowo dbać o ubrania, w jakiej temperaturze je prać i w jakiej prasować.
  - 2. Kupuj nowe ubrania tylko wtedy, kiedy naprawdę ich potrzebujesz** – to klucz do bardziej odpowiedzialnej konsumpcji. Krytycznie oceń swoje zakupowe plany. Odpowiedz sobie na pytania: Dlaczego chcesz kupić daną rzecz? Czy naprawdę jest Ci niezbędna, a może pragniesz jej tylko dlatego, że Ci się podoba?
  - 3. Kupuj mniej, a lepiej** – według badań nosimy regularnie zaledwie 57% ubrań z naszej szafy, a 27% z nas uważa, że ma ich zbyt wiele. Ogranicz swoje zakupy do niezbędnych rzeczy i staraj się wybierać trwałe i ponadczasowe ubrania, które posłużą dłużej.
  - 4. Wybieraj odzież szytą w Polsce** – warunki pracy w polskich szwalniach podlegają lepszej kontroli niż w krajach globalnego południa. Zatrudnieni są godnie wynagradzani i przebywają w mniej szkodliwym środowisku.
  - 5. Wybieraj ubrania z tkanin naturalnych** – choć uprawa bawełny nie należy do najbardziej przyjaznych środowisku, to eksploatacja i utylizacja ubrań z tkanin naturalnych jest zdecydowanie mniej szkodliwa niż tych z włókien syntetycznych.
  - 6. Kupuj rzeczy używane** – w second handach można znaleźć prawdziwe perełki. Noś je z dumą, ponieważ kupując rzeczy z drugiej ręki dajesz im drugie życie.
  - 7. Wymieniaj się ubraniami z innymi** – pożyczając sobie tekstylia i wymieniając się nimi sprawiasz, że Twoja szafa jest ciekawsza i bardziej różnorodna bez zbędnych zakupów.
  - 8. Dbaj o swoje ubrania** – właściwe przechowywanie, pranie i prasowanie zapewni im dłuższy żywot.
  - 9. Naprawiaj uszkodzoną odzież** – dzięki modnym łatom Twoje uszkodzone ubranie może zyskać nie tylko dłuższe życie, ale także zupełnie nowy styl. Zszywaj, łataj i przyszywaj urwane guziki, bo drobne usterki nie muszą oznaczać końca noszenia ulubionych rzeczy.
  - 10. Zrób porządek w swojej szafie** – zachowaj ubrania, które lubisz i faktycznie nosisz regularnie. Te niekochane oddaj innym. Porządek w szafie sprawi, że z Twojej głowy w końcu zniknie myśl, iż nie masz się w co ubrać.

Dowiedz się więcej o odpowiedzialnej modzie:

1. Książka: Marek Rabij „Życie na miarę. Odzieżowe niewolnictwo” wyd. W.A.B.
2. Film: „The true cost” reż. Andrew Morgan
3. Film: „Textile mountain. The Hidden Burden of our Fashion Waste” (pl. „Tekstylna góra. Ukryty ciężar naszych odpadów modowych”) European Environmental Bureau – <https://youtu.be/N1aapKjIjk>
4. Podcast: Muda talks „S02E04 Marek Rabij: Jaki jest prawdziwy koszt naszych ubrań?” – https://www.spreaker.com/user/mudatalks/jaki-jest-prawdziwy-koszt-naszyc-ubran_1
5. Podcast: Muda talks „S01E07 Anna Pięta: Jak się ubierać, żeby nie szkodzić?” – <https://www.spreaker.com/user/mudatalks/pieta>
6. Strona: <https://cleanclothes.org/>
7. Strona: Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie